

Gruppe 8:**Rituell metamorfose- skiftende landskap for sosiokulturell innovasjon og transformasjon****«Ontologisk samtidighet og utvidede former for liminalitet»**

Marianne Blom Brodersen, Universitet Nord

marianne.b.brodersen@nord.no

Det liminale rommet i ritualer har blitt beskrevet av antropologer og andre som et terskelmiljø (Van Gennep [1909] 1960) eller terskelstadium (Chakraborty 2016); som anti-struktur og desintegrasjon (Turner 1969); eller som et bokstavelig og metaforisk grenseland (Bhabha 1994). Kanskje på grunn av sin opprinnelse i ulike overgangsritualer synes hovedkarakteristikken for det liminale å ha blitt at vi har å gjøre med et mellomrom mellom to frosne tilstander. De mye brukte begrepene «in-betweenness» og «in-between spaces» illustrerer dette. Man er hverken gammel eller ung, bofast eller migrant, kjennetegnet av en slags sosial ikke-tilstand. Selv om det liminale oftest beskrives som preget av hybriditet, tvetydighet og potensiale for endring, mener jeg det finnes gode grunner til å spekulere i om det ligger en «hverken-eller» separasjonsontologi (i mangel på et bedre ord) i bunn for det klassiske liminalitetsbegrepet i antropologien, slik det også brukes av mange i dag. I kontrast, og som et utgangspunkt for en slik undersøkelse tar jeg utgangspunkt i en gruppe middelklasse Gitanos (spanske Sigøynere/Rom) i Madrid, Spania. Som minoritet, praktiserende pinsevenner og selvsysselsatte handelsfolk kan Gitanos' posisjon – i ritualer så vel som i samfunnet – karakteriseres som en posisjon av utvidet liminalitet og «samtidighet», lik en pendel eller Bateson's linedanser (1972), i en kontinuerlig «både-og» Brodersen <marianne.b.brodersen@nord.no>samtidighetsontologi som gjør det mulig å forene ellers adskilte binariteter eller spenningsfulle motsetninger i et differensiert værenshierarki, i vårt tilfelle: mellom Gitanos og ikke-Gitanos, troende og ikke-troende, ekstase og askese, rik og fattig, himmel og helvete, verdslig og gudommelig, løgn og sannhet, egalitet og underkastelse. Noe mer overordnet kan vi si at det handler om å forene struktur og anti-struktur, kontinuitet og endring i en slags utvidet form for (sosial, religiøs, økonomisk, kulturell) liminalitet, best kanskje beskrevet ved hjelp av George Simmel's trope om den Fremmede (1908).

Helbredingsritual og åndebesettelse – “rituals in its own right” eller refleksjon av noko anna?

Liv Haram, Institutt for sosialantropologi, NTNU

liv.haram@ntnu.no

Med utgangspunkt i åndebesettelse og med fokus på helbredingsritual i det nordlige Tanzania, drøftar eg om slike ritualer best kan forståast som «rituals in its own right» (Handelman) eller om dei “berre” representerer den sosiale røyndomen (Durkheim, Leach); tider med store sosiale omveltingar, eller handlar det kanskje om strategiske strategiar, kamp om knappe ressursar, og tilgang til makt og rettferd (Ian Lewis).

Innlegget utforskar nærmare nokre tilfelle der blodtørstige og voldelege ånder okkuperer den besette - ofte over mange år. Gradvis, gjennom gjentekne rituelle bønner, samtaler og

forhandlingar, må åndene gje seg til kjenne ved å “kle av sanninga” som mange uttrykker det lokalt. Den besette får att både kropp og sjel – og stundom også helbred.

The Creation of a Memorial Potlatch – an expression of gratitude, grief, and identity

Cornelius Heyse

Cornelius.Heyse@ntnu.no

I present the preparation of an Athabaskan memorial potlatch and its realization in a rural community in the interior of Alaska. This case study tells the story of Sharon Strick, an Athabaskan Native woman, who organized a potlatch after her son Richard jr. died in an avalanche. This potlatch sheds a light on how reciprocal bonds and obligations are expressed, maintained, and recreated in a public event. An analysis of the ritual uncovers various layers of meaning behind the giveaways.

To what extent does this potlatch differentiate from other traditional potlatches in the way it was organized? What do the gifts tell us about the relations between the people who purchased them and those who received them? Are there any additional motives that made Sharon organize the potlatch?

A narrative approach brings to light how certain events in Sharon’s life shaped her understanding of being an Alaskan Native woman and how the potlatch has become an expression for her Native identity. Sharon’s lifelong quest of finding her ethnic roots which had been kept secret by her own family, must be considered to understand the relevance of this potlatch.

Det rituelle elementet i de daglige nyhetene

Knut Rio, Universitetet i Bergen

Knut.Rio@uib.no

Innlegget handler om hvordan populære medier likner ritualer ved å konstruere en viss versjon av virkeligheten som er fantasmagorisk. Jeg presenterer først noen refleksjoner over mediedekningen av visse grusomme hendelser de siste tiårene – forsvinningen av en britisk jente, Madeleine, i Portugal i 2007, grusomhetene i Fritzls kjeller i Østerrike hvor han holdt hans døtre og barnebarn i 2008, og dekingen av Julian Assange som voldtektsmann i 2010. Dekningen av disse sakene har utløst mye oppmerksomhet og spekulasjoner blant publikum rundt om i verden, men ut av disse svært sjokkerende sakene kan ane noen generelle trekk ved måten media skaper sensasjoner. Jeg trekker på tradisjonen fra Lévi-Strauss og diskusjonen hans med Victor Turner, rundt forholdet mellom ritualets hverdagslige effekter og forholdet mellom tenkning og handling.

«Spekeskinkens dag»: Ritualisering, identitet og næringsutvikling i Badajozprovinsen, Spania

Jan Ketil Simonsen, Institutt for sosialantropologi, NTNU
jan.ketil.simonsen@ntnu.no

Parallelt med veksten i den iberiske svineindustrien de siste 30 årene har det vokst frem landsbyfestivaler som kretset rundt grisen og svinekjøttet. Festivalene ble etablert av lokale produsenter og myndighetene ut fra markedshensyn; både for spekematen og for kulinarisk turisme. Gjennom festivalene konverteres svineavlen og spekematproduksjonen til opplevelsesindustri som kan bidra til næringsutvikling og dermed også til å bremse flukten fra landsbygda.

I innlegget analyseres «Spekeskinkens dag» i landsbyen Monesterio som har vokst til å bli landsbyens mest populære feiring og en turistmagnet og en viktig markør for landsbyens identitet som «skinkeby». Festivalen analyseres ut fra Handelsmans distinksjon mellom ritualer og 'spectacle' (opptog, skue) og Leachs definisjon av ritualer som den metakommunikative dimensjonen av sosiale relasjoner. Som 'spectacle' feires svineindustrien, og aktørene i sektoren spiller de viktigste rollene. Festivalen gjenspeiler sektorens klassifikatoriske logikk og etos. I Leachs perspektiv er festivalen en spesiell hendelse som dramatiserer og tydeliggjør de relasjonene som svineavlen og spekematen inngår i og bidrar dermed til det idemessige grunnlaget relasjonene forstås i. Relasjonene ritualiseres og er derfor en del av transformasjonene i sektoren. Leach perspektiv er egnet til å problematisere Handelsmans teori om ritualer i tradisjonelle samfunn som transformative og 'spectacle', typisk for moderne samfunn, som konserverende.

«Han har selv valgt å bli gal, så legen kan ikke hjelpe han» Makt, kontroll og mobilitet i narrativer om galskap i en landsby i Malawi.

Mathias Tømmervold, Forsker ved Sosialantropologisk institutt, NTNU.
mathiato89@gmail.com

I mitt bidrag utforsker jeg bruken av det emiske uttrykket «misala» (oversatt som galskap), brukt blant lokalbefolkningen i rurale og urbane områder i Malawi for å beskrive en tilstand som beskrives i form av vrangforestillinger, utagering og unormal oppførsel. I samfunnet hvor jeg gjorde feltarbeid ble denne tilstanden ofte knyttet om mot et større antall unge menn, og det ble ofte gjentatt at, «i dette lokalsamfunnet er det mange unge menn som er gale». Den øvrige lokalbefolkningen knyttet fenomenet til rusbulene og «farlig» oppførsel som dyrkes der og som sprer seg blant unge menn i samfunnet. Mens de unge som hang på slike steder beskrev heller galskap som oppstår fra «overtenking» og sorgfølelser blant unge menn som ikke har noe å ta seg til. Jeg utforsker opplevelsen av galskap i lys av termen «waithood» som kan knyttet opp mot unge som befinner seg i en liminalfase og som har ulike former for agens i møtet med forestillinger av «de rike, vellykkede på den andre siden» som spres gjennom digitale medier, arbeidsløshet og følelsen av å være fastlåst på et sted med få muligheter for å lykkes.

Gender-positions and human-nonhuman relations: a case from the Awajún Jivaro of northern Peru

Nils Vedal, Stipendiat, Universitetet i Bergen

Nils.Vedal@uib.no

My contribution seeks to expand on the concept of ‘Amerindian perspectivism’ to include gender-positions. The arguments are based on ethnographic fieldwork conducted among the Awajún Jivaro of northern Peru’s high jungle. In Awajún horticulture, domesticated plants are contextually conceptualized as people; often addressed as children in need of care and guidance by the women that cultivates them. However, when the horticulturalists engage wild weeds that prey on said cultigens relations are expressed by male-gendered affine terms, even though a woman is the addresser. Ritual song facilitates human-nonhuman relations, and this article explores how these relations are produced along axioms of the affinity-logic; a characteristic of societies that traditionally favoured endogamic marriage. Exploring native Amazonian notions of sociopolitical and cosmopolitical relatedness as embedded in ontologies of affinity is nothing new, though the approach explains why Awajún women dealing with enemy others “mimic” male-gendered affinal terms. Thus, this analysis stresses the problem of gender, which is unspent in the anthropology of Amerindian human-nonhuman relations.

Ett sinn, to verdener

Chrstitine Wenes, Masterkandidat våren 2023

I min masteroppgave så jeg på hvordan norske kvinner praktiserer spiritualitet i kvinnesirkler og hvordan diverse praksiser utføres i åpne og lukkede grupper og sirkler. Hvor min intensjon var å vise til hvordan dette påvirker kvinnenens og ledernes tro og tillit i hverdagen når de samhandler med en usynlig verden. Altså er spiritualitet en paraplybetegnelse med sine mange praksiser og levesett, hvor jeg skal belyste noen av praksisene. Disse praksisene kan ifølge spirituelt leder føre til økt selvtillit gjennom aktiv praksis og tro på ånde verden.

I lys av dette og innsamlede data fra feltarbeid under masteroppgaven; ønsker jeg å utbrodere tematikken mer ved å sette lys på hvordan kvinnene transformerer sin sinnstilstand når de samhandler og oppnår kontakt med ånde verden. Hvorav transformasjonen i dette ligger i å justre sin frekvens slik at en kommer på bølgelengde med å oppnå kontakt og motta beskjeder fra ånde verden. Dette kan sees som en form for omveltning i seg selv hvor sinnstilstanden hos kvinnene foretar seg en overgang fra det å være koblet på og til stede i den materielle og fysiske verden, til det å være til stede i ånde verden. Feltarbeid ble foretatt i Trøndelag i 2021-2022.

Ritualer, forventninger, eventualiteter, overføringer

Olaf H. Smedal, Professor emeritus, Universitetet i Bergen

Det empiriske utgangspunktet er større og mindre ritualer som gjennomføres av medlemmer av en etnisk gruppe (ngadha) på Flores i øst-Indonesia. Ritualene markerer på ulike måter statusendringer. Sentralt i ritualene (knyttet til feks ekteskap, husinnvielse, «høsttakkefest») er overføring av materielle goder (alt fra en høne eller to, betelnøtter, tobakk og litt brennevin til vannbøfler, griser, kostbare tøyler og tonnevis av ris).

Dels følger overføringene klare prosedyrer, dels er de gjenstand for forhandlinger, forventninger, overraskelser og skuffelser. Analytisk hviler presentasjonen mindre på ritualteori per se enn på nyere bidrag til teoriutvikling knyttet til Mauss' Gaven.